

Düşünce

Şehri KARACOŞKUN

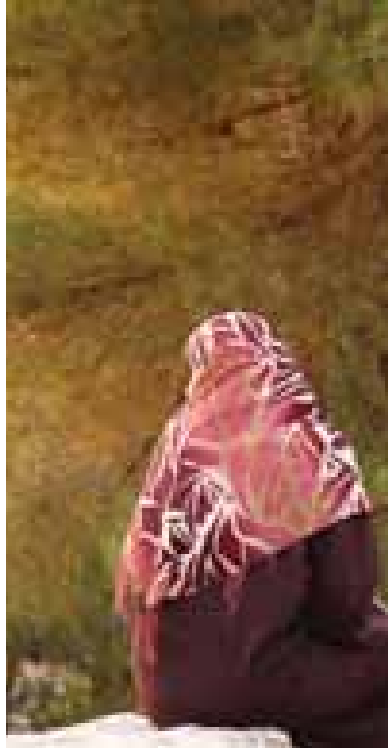

İSLÂM'DA KADIN

“Meselâ genel kabuller ışığında kadının daha kıskanç, daha çabuk ikna olan, daha duygusal, daha sâdik olması² gibi hususlar, bütünüyle kadının fıtratında olan özelliklerdir. Bu özellikler kadını erkeklerden farklı kılarken, daha değerli yahut daha değersiz hale getirmesi anlamına gelmez. Her şeyden önce kadın vahiyle bildirilenin muhatabı olmak bakımından erkekle eşittir.”

İnsanlar, erkek ve kadın denilen iki ayrı cinsiyetten oluşur. Bu cinsiyet farklılığı daha doğumla başlayan biyolojik bir durumdur. Nitekim doğumdan sonraki dönemde genital hormonların etkisi sonucunda çeşitli organlar ve bütün gövdede cinsiyete ait özellikler kendini gösterir.¹ Bebek büyüdükçe, çeşitli psikososyal farklılaşmalar da ortaya çıkmaya başlar. Çünkü Allah kadın ve erkeğin tabiatlarını farklı yaratmıştır. Meselâ genel kabuller ışığında kadının daha kıskanç, daha çabuk ikna olan, daha duygusal, daha sâdik olması² gibi hususlar, bütünüyle kadının fıtratında olan özelliklerdir. Bu özellikler kadını erkeklerden farklı kılarken, daha değerli yahut daha değersiz hale getirmesi anlamına gelmez. Her şeyden önce kadın vahiyle bildirilenin muhatabı olmak bakımından erkekle eşittir. Yani her iki cinsin de, Allah’a kul olma ve sorumluluklarını yerine ge-

tirme noktasında farkı yoktur. Görülen ve bazen iki cinsten birinin, özellikle kadınların daha değersiz olarak algılanmalarına yol açan farklar ise, sadece iki cinsin Allah’a kul olma ve sorumluluklarını yerine getirme noktasında birbirini tamamlamaya dönük yaratılıştan gelen ve az önce sözünü ettiğimiz

özelliklerdir. Bunların önemli bir kısmı, cinsiyet rolleri olarak tanımlanır. Bu bağlamda kadınların tabiatındaki duygusallığın güçlü olması nedeniyle, onlar his taraflarını daha fazla geliştirirken, erkeklerde hisler, akıl yürütmeye oranla daha zayıf kalır. İşte tam da bu noktalarda, kadın ve erkek birbirini tamamlar.³ Bu yüzden iki cinsiyetin, salt cinsiyet kimliği nedeniyle bir ayrıma tâbi tutulması söz konusu olamaz. Yüce dinimize göre üstünlük, ancak takvâ ile olur. Buna göre, Allah’a daha iyi kulluk yapan bir kadın, kulluk bilincinden uzak olan bir erkekten, aynı şekilde Allah’a hakkıyla kulluk etmeye çalışan bir erkek de, kulluk görevini unutan bir kadından daha üstündür. İşte Allah katında eşitliği bozan temel ilke, İslâm’a göre ancak budur. Bunun dışındaki konularda, kadın ve erkeğin farklı niteliklerle donatılmış olmalarından kaynaklanan eşit işler yerine, bazen farklı alan ve işlerle uğraşma yahut bazı işler-

de iki cinsten birinin daha başarılı olması söz konusu olabilmektedir. Bu durum, hayatın sevgi ekseninde paylaşım ve yardımlaşmaya dayalı olması ve birbirine destek olma noktasında hayatı güzelleştiren ve anlamlı kılan bir yöndür.

Bunları görmezden gelerek, kadın ve erkeğin bireysel ve sosyal işlerde mutlaka aynı rol davranışlarını üstlenmelerini ve başarmalarını beklemek, hem kadın, hem erkek cinsiyetine haksızlık yapmak anlamına gelir. Her iki cinsin bazı noktalarında farklı biyolojik ve psikosos-

zikel yapısı daha güçlü olan erkeklerin, genellikle daha verimli ve başarılı; duygusal açıdan daha güçlü olan bayanların da, hassas olan çocuk bakımı ve yetiştirilmesinde daha başarılı olmaları son derece doğaldır. O halde, her iki cinsiyet de belli noktalarda güçlü olup, birbirini tamamlayıcı mâhiyettedir

Böyle olmakla birlikte, tarihin her döneminde kadının yaratılışı, kimliği, sosyal hayattaki konumu gibi hususlar her zaman tartışma konusu olmuş ve maalesef İslâm toplumlarında da, batı toplumları kadar kadı-

şüncelerledir. Oysa ne kadın erkeğin kölesi, ne de erkek kadının kölesidir; aslâ öyle olamaz ve olmamalıdır. Sevgi ve saygıya dayalı, değer vermeye ve anlamaya, paylaşma ve yardımlaşarak güçlükleri aşmaya dayalı ortak ve birbirini tamamlayıcı bir hayattır İslâm dininin temelde öngördüğü. Peki, bu temel paylaşım ve yardımlaşma alanları içerisinde, kadının bireysel ve toplumsal konumu ne olmalıdır? İşte şimdi bu hususu birkaç maddede aktarmaya çalışacağız.

Birey Olarak Kadın

İslâm anlayışında insanın, yaratılışı itibarıyla tek bir özden var olduğu kabul edilir. Cinsiyet farklılıkları ise, tıpkı ırk, renk vb. insanın iradesi dışındaki bazı özellikler gibi, daha sonraki ve sorumlulukta fark oluşturmayan bir husustur. Yani cinsiyet özelliklerindeki farklılaşma, bir ayrımcılık nedeni olamaz. Buna göre kadın da, en az erkek kadar bir kimlik sahibi olup, kendine özgü duygu, düşünce ve davranışlarıyla, sorumluluklarını yerine getirip getirmemesi ile değerlendirilebilir. Dolayısıyla onun bireysel kimliği, eş veya anne olarak üstlendiği rollerden önce gelen ve insan olmak hasebiyle sahip olduğu temel bir haktır.

Yüce dinimiz İslâm kadının bireysel kimliğini önceler ve önemseyerek değer verir. Nitekim Kur'an'a göre yeryüzünde, cinsiyet ayrımcılığı olmaksızın her insan Allah'ın halifesidir.

“Yüce dinimiz İslâm kadının bireysel kimliğini önceler ve önemseyerek değer verir. Nitekim Kur'an'a göre yeryüzünde, cinsiyet ayrımcılığı olmaksızın her insan Allah'ın halifesidir. Allah'ın halifesi olmak, yaratılmışlar seviyesinde Allah'ın bütün isim ve sıfatlarına mazhar olmak, varlığın esas mertebelerini kendinde toplamak anlamına gelir.”

yal donanımlar ve yeteneklerle yaratılmış olmaları, birlikte yaşamak zorunda oldukları hayatın gerekleri noktasında bir paylaşımı, bir dengeyi ifade etmektedir. Hiç şüphesiz böyle demekle, birinin yaptığını diğeri asla yapamaz veya başarılı olamaz gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Gereğinde her iki cinsiyet de, yerine ve kendi durumuna göre diğerrinin daha yatkın olduğu işleri yapabilir ve belli bir başarı da elde edebilir. Ama meselâ fiziksel güç gerektiren işlerde, yaratılışı gereği fi-

nı aşağılayan bir şekilde olmasa da, bu tartışmalar yapılmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v)'in hayatta olduğu dönemde, kadının bireysel ve sosyal hakları olduğunu geniş iken, daha sonraki dönemlerde kadına biçilen geleneksel rol, bu hakları azaltmıştır. Yani yer yer katı geleneksel anlayışlarda kadın kimliğinin tanımlanması, İslâm'ın öngörmesi ile değil, bütünüyle ileriki dönemlerin kendine özgü çeşitli şartları olan geleneksel toplum anlayışları ve bu yapılara şekil veren ataerkil dü-

Allah'ın halifesi olmak, yaratılmışlar seviyesinde Allah'ın bütün isim ve sıfatlarına mazhar olmak, varlığın esas mertebelerini kendinde toplamak anlamına gelir.⁴ Bu vasıflardaki bir insanın ister kadın, ister erkek, cinsiyeti ne olursa olsun, genel bir tanımlamayla ikinci sınıf, değersiz, kimlik ve kişiliği olmayan bir varlık olarak ortaya konulması İslâm'ın ruhuna zıt düşer. Kadın da, en az erkek kadar bir bireydir. Erkeklerle bir bütün olarak aynı derecede insan

olma, insan olarak sorumluluk sahibi olma misyon ve işlevini yüklenen bir bireydir. Birey olmak, kendine özgü bir kişiliği olmak, erkeklerde olduğu gibi eğitim almak ve kendini yetiştirmek ve böylece evde, işyerinde, toplumda bir birey olarak var olmak anlamına gelir. İslâm öncesi cahiliye dönemindeki kadınların akıllarının olmadığı ve bu yüzden ne yaparlarsa yapsınlar görüşlerinin eksik olacağı inancı⁵ gibi, kadını değersiz ve vasıfsız kabul eden an-

layışları İslâm dini reddederek, kadına birey olma hakkı tanır. Bu hak, ailede, çalışma ve sosyal hayatın her alanında kadını erkekten ayırmayan; her iki cinsin de, cinsiyetini dikkate almaksızın, bilgi, görüş ve düşüncesini öne çıkaran, her birini olumlu ve olumsuz davranışlarına, sorumluluklarını yerine getirip getirmemesine göre değerlendiren temel bir ilkeyi esas alır. Bu ilkeyi koyan ise bizzat Kur'an-ı Kerim'in kendisidir. 33/Ahzâb suresi 35. ayetteki, erkek olsun kadın olsun, cinsiyetlerin değil, dinî ve ahlâkî donanım ve niteliklerin önemli olduğunu belirten ifadeler tam da bunu anlatır:

“Müslüman erkekler ve Müslüman hanımlar... İmanlı erkekler ve imanlı hanımlar... İtaatkâr erkekler ve itaatkâr hanımlar... Doğru dürüst erkekler ve doğru dürüst hanımlar... Allah, onlar için mağfîret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”

Sonuç olarak, İslâm'a göre kadının bir birey olarak kimliği yahut adı vardır. Onu değerli veya değersiz ya da aşağı kıla- cık olan, ancak Allah'a hakkıyla kulluk yapıp yapmamasıdır.

Dipnot

- 1 İbrahim Veli Odar, *Anatomi*, II. Baskı, basım yeri yok, 1979, s. 292.
- 2 Bayraktar Bayraklı, *Kadın, Sevgi ve Temel Haklar*, Seçil Ofset, 4. Baskı, İstanbul, 2007, ss. 21-24.
- 3 Nevzat Tarhan, *Kadın Psikolojisi*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2005, s. 106.
- 4 M.Kemal ATİK ve Arkadaşları, *İslâmî Kavramlar*, Ankara, 1997, ss.123-124.
- 5 Ali BARDAKOĞLU, "Cahiliye Döneminde Kadın", *Sosyal Hayatta Kadın*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s.19-20